

PRILOG POIMANJU OSIGURANJA, REOSIGURANJA I SAOSIGURANJA

Željko Božić, MA., email: zeljkobozic91@gmail.com
Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje Zagreb
Jasna Čorluka, email: corlukajasna@gmail.com
Josipa Vrhovskog 1, 10000, Zagreb, Hrvatska
Krešimir Čorluka, email: kresimircorluka@gmail.com
Benussi d.o.o., Karlovačka 98, 10250 Zagreb, Hrvatska

Sažetak: U ovom radu pokušat ćemo dati neke interesantnije stručne i naučne spoznaje o pojmovima osiguranja, reosiguranja i saosiguranje. S tim u vezi, osiguranje shvatamo kao privrednu, uslužnu djelatnost utemeljenu na principima uzajamnosti i solidarnosti. To pretpostavlja uređivanje prava i obaveza osiguranika i osiguravaoca kod zaključenja ugovora, u toku trajanja osiguranja te kod ostvarivanja odštetnih prava i likvidacije štete. Osiguranjem se atomizuju i izravnavaju rizici na prihvatljivom, podnošljivom i mnogo nižem nivou. Atomizovanje rizika na mnoštvo osiguranika, usitnjavanje krupnih šteta na bezbroj malih te njihovo nivelisanje na bitno nižem nivou, tehnička je suština osiguranja. Za reosiguranje kažemo da je to osiguranje osiguravaoca kojim se on osigurava od loših posljedica zaključenih osiguranja tako što dio ili sve rizike osigurava kod drugog osiguravaoca. Reosiguranje osiguravaocu omogućava pokriće velikih i teških rizika, pa se zaključuje u slučajevima visokih vrijednosti robe koje se osigurava ili kod specijalnih rizika kada su iznosi nadoknade štete toliki da bi mogli da ugroze likvidnost osiguravaoca. Na tom tragu, saosiguranje je učešće dva ili više osiguravaoca u sklapanju jednog ugovora o osiguranju, tako da svaki osiguravalac preuzima pokriće određenog dijela rizika. Znači, svaki osiguravalac na sebe preuzima u direktno pokriće dio rizika i njegova se obaveza odnosi samo na taj dio.

Ključne riječi: Rizici, osiguranje, reosiguranje, saosiguranje.

CONTRIBUTION TO UNDERSTANDING INSURANCE, REINSURANCE AND CO-INSURANCE

Abstract: In this paper we will try to provide some more interesting professional and scientific insight into the terms of insurance, reinsurance and co-insurance. In this regard, insurance is understood as an economic, service business based on the principles of mutuality and solidarity. That presupposes editing the regulation of the rights and obligations of the insured and the insurer when the contract is concluded, during the term of the insurance and in the payment of damages and liquidation of damages. The insurance atomize and equalize the risks at an acceptable, tolerable and much lower level. Atomizing risks to a large number of insured persons, shredding large damage to countless small and leveling them at essentially lower levels is the technical essence of insurance. For reinsurance, we say that it is the insurance of an insurance company that ensures the bad consequences of the collateral being secured by securing some or all of the risks to another insurer. Reinsurance to the insurer allows for coverage of large and serious risks, and it is concluded in cases of high value of the goods being secured or in special risks when the amounts are reimbursed to the extent that they could jeopardize the liquidity of the insurer. On that trajectory, co-insurance is the participation of two or more insurers in the conclusion of an insurance contract, so that each insurer takes over a certain part of the risk. That is, every insurer assumes a direct part of the risk and his obligation applies only to that part.

Keywords: risks, insurance, reinsurance, co-insurance.

1. POJAM OSIGURANJA

Od postanka svijeta, pa do današnjih dana, čovjekov život i njegova imovina bili su na različite načine ugrožavani i izloženi mnoštvu rizika, uzrokovanih stihijom ili nesretnim

slučajevima. S ovim nedaćama čovjek se borio na različite načine i postepeno razvijao puteve, načine i sisteme odbrane od nevolja koje su ga snalazile. Jedan od vidova zaštite svakako je i zaštita imovine i interesa putem osiguranja. Transportna osiguranja, kao najstarija osiguranja, predstavljaju osnovno izvorište iz koga su se razvili svi drugi vidovi osiguranja. Njihov nastanak i značaj direktno proizlaze iz neposrednih potreba trgovine i transporta, pa su zajedno sa njima ostvarila izvanredan razvoj.

Osiguranje predstavlja oblast, od posebnog društvenog i ekonomskog interesa, a samo provođenje aktivnosti osiguranja podrazumijeva specifičnu ekonomiku.¹⁴² Etimološki, osiguranje ukazuje da je riječ o specifičnoj vrsti zaštite, povjerenja u nešto, sigurnosti. Pojmovi opasnost, rizik, šteta, odšteta, usko su povezani s pojmom osiguranja, a sam naziv osiguranje stvara predstavu o sigurnosti. Osiguranje ne može spriječiti nastanak štetnih događaja, ali pomoću njega se može ostvariti posredna ekonomska zaštita koja upravo i predstavlja razlog njegovog postojanja.

Zapravo, kao što rekosmo, osiguranje je posebna privredna, uslužna djelatnost utemeljenu na principima uzajamnosti i solidarnosti. To pretpostavlja uređivanje prava i obaveza osiguranika i osiguravaoca kod zaključenja ugovora, u toku trajanja osiguranja te kod ostvarivanja odštetnih prava i likvidacije štete. Osiguranjem se atomizuju i izravnavaju rizici na prihvatljivom, podnošljivom i mnogo nižem nivou. Atomizovanje rizika na mnoštvo osiguranika, usitnjavanje krupnih šteta na bezbroj malih te njihovo nivelisanje na bitno nižem nivou, temeljna je tehnička suština osiguranja.

Isplatom sume osiguranja kod imovinskih osiguranja, odnosno isplatom osigurane sume kod životnih osiguranja, osiguranje, kao institucija, omogućava ekonomsku zaštitu osiguranicima (pravnim i fizičkim licima) od štetnih djelovanja i ekonomskih poremećaja do kojih dolazi kad nastane osigurani slučaj, odnosno kad se ostvari rizik u svim poslovnim aktivnostima, ili u svakodnevnom životu ljudi. Karakteristično je za svaku definiciju osiguranja da je relativna i da nije univerzalno prihvatljiva. Važno je razumjeti suštinu osiguranja u određenim uslovima s ekonomskog, tehničkog ili pravnog gledišta. Takođe, osiguranje je multidisciplinarna nauka zbog čega se javlja u ekonomskom, tehničkom i pravnom vidu:

- Ekonomski se vid izražava u cilju koji se postiže u osiguranju, a to su zapravo funkcije osiguranja;
- Tehnički je vid onaj dio koji uređuje funkcionisanje osiguranja kao specifičnog mehanizma za izjednačavanje rizika;
- Pravni vid predstavlja uređivanje pravnih odnosa koji nužno nastaju u osiguranju udruživanjem sredstava za obeštećenje svih osiguranika koje zadesi šteta.

1.1. SUBJEKTI OSIGURANJA

U svim, kao i u ovom radu navedenim izvorima koji se bave problematikom osiguranja, gotovo taksativno se navodi neki subjekti osiguranja koje ćemo u nastavku sasvim kratko i u prilagođenoj formi definisati.

¹⁴² Više vidjeti na <http://www.fm-hn.com/wp-content/uploads/2017/03/slajdovi-predavanja-transport-2016.pdf> (12. 02. 2018.)

- **Osiguravalac:** To je svako pravno lice (osiguravajuća kuća) koje se ugovorom o osiguranju obavezuje da će nadoknaditi štetu, odnosno isplatiti ugovorenu vrijednost - novčani iznos osiguranja korisniku osiguranja, odnosno osiguraniku kad se ostvari obuhvaćeni rizik - kad nastane osigurani slučaj.
- **Osiguranik:** To je svako fizičko ili pravno lice koje ima poslovnu sposobnost i interes za osiguranjem, odnosno lice koje zaključuje ugovor o osiguranju u svoje ime i za svoj račun, osiguravajući se od neželjenog djelovanja pokrivenih rizika te se obavezuje da će platiti ili plaćati dogovoreni iznos iz police osiguranja.
- **Ugovaralac osiguranja:** To je svako lice (obično osiguranik) koje ugovara osiguranje sa osiguravaocem, obavezujući se platiti premiju. Prava i obaveze iz ugovora o osiguranju odnose se na ugovarača osiguranja i osiguravaoca.
- **Korisnik osiguranja:** To je lice (obično osiguranik) kome je osiguravalac obavezan isplatiti nadoknadu iz osiguranja kada se ostvari osigurani slučaj.
- **Nosilac stvarnih prava na predmetu osiguranja:** On se javlja ako su na predmetu osiguranja postojala založna prava osiguranikovih povjerilaca ili druga tuđa prava prije nastanka osiguranog slučaja, pa se titulari ovih prava, nastankom osiguranog slučaja, prema osiguravaocu mogu pojaviti sa zahtjevima za nadoknadu iz osiguranja.
- **Posrednici u (re)osiguranju:** To su stalno zaposlena fizička lica (posrednici ili brokeri) koja su ovlaštena za obavljanje poslova povezivanja osiguranika sa osiguravajućim društvima u cilju zaključenja ugovora, uz zaštitu interesa ugovaralaca osiguranja.
- **Zastupnici u osiguranju:** Postoje tri vrste zastupnika: 1. zastupnici koji su zaposleni u osiguravajućoj kući (to su lice koja su na osnovi zaposlenja ovlašten za sklapanje ugovora o osiguranju u ime i za račun osiguravajuće kuće); 2. ugovorni zastupnici (to su lica koja poslove za osiguravajuću kuću obavljaju na temelju ugovora); te 3. zastupničke osiguravajuće kuće (to su pravna lica koja kao stalnu djelatnost obavljaju poslove zastupanja osiguravajućih kuća pri sklapanju ugovora o osiguranju i to preko svojih radnika - zastupnika osiguranja).
- **Agencije za druge usluga u osiguranju:** To su pravna lica (obično kao akcionarska društva ili društva sa ograničenom odgovornošću) koja obavlja poslove pružanja drugih usluga u osiguranju radi sticanja dobiti. Agencije mogu obavljati poslove posredovanja i zastupanja u osiguranju i reosiguranju, kao i snimanje rizika, snimanje i procjene šteta i pružanje intelektualnih i tehničkih usluga u vezi sa poslovima osiguranja.
- **Pulovi za saosiguranje i reosiguranje:** To su pravna lica koja su ugovorom formiraju akcionarska društva u cilju obavljanja poslova saosiguranja, odnosno reosiguranja. Članovi društva međusobno dijele rizike koje svako od njih ne može sam preuzeti, snosi. Pul obavlja poslove samo u ime i za račun svojih članova, ali ako bi se on bavio tim poslovima u svoje ime i za svoj račun, onda bi se i sam morao organizovati kao akcionarsko društvo. Pulovi se obično formiraju u cilju sticanja osiguravajućeg pokrića u domaćim ili međunarodnim razmjerima, za katastrofalne rizike, kao što su nuklearni rizici, rizik terorizma ili zemljotresa, kao i za situacije nemogućnosti izravnjanja rizika, uslijed nedovoljnog broja istovrsnih rizika u portfelju osiguranja. Inače, po svojim osnovnim karakteristikama i dopunskoj disperziji rizika, pulovi imaju sličnu funkciju kao i saosiguranje i reosiguranje.

1.2. HISTORIJAT OSIGURANJA

Kao što rekosmo transportno osiguranje prva je vrsta osiguranja koja se spominje još prije naše ere. Rodski zakon o izbacivanju (*Lex Rhodia de iactu*) sadržao je odredbu prema kojoj je zapovjednik broda imao pravo da naredi izbacivanje tereta sa broda radi spašavanja broda i

posade, a tako nastalu štetu snosili su svi učesnici u pomorskom poduhvatu. Ovaj zakonik sa ostrva Rodosa bio je primjenjivan u pomorskoj trgovini po Sredozemlju, pa su njegove odredbe prihvatili grčki i rimski moreplovci i trgovci.¹⁴³

Najstariji primitivni oblici snošenja rizika na rijekama potiču iz Kine još oko 3.000-te godine prije naše ere. Da bi lakše savladali teškoće na putu, kineski trgovci su niz reku Jangce putovali u grupama. Dogovorno su robu raspoređivali po svim čamcima, tako da ni jedan trgovac u svom čamcu nije imao svu svoju robu, nego samo jedan, manji, dio. Na odredištu je svaki trgovac uzimao svoju robu iz čamaca koji su stigli na cilj. Gubitak mu je bio samo dio robe prevožene u čamcima koji su stradali na putu. To je bio primitivni oblik podjele rizika. U drugog milenija prije nove ere Vavilonci su razvili sistem udruživanja rizika koji je zabilježen u čuvenom Hamurabijeveom zakoniku, gdje je bilo propisano da učesnici u karavanama zajednički snose štetu koja bi zadesila pojedine učesnike poduhvata uslijed napada razbojnika ili krađe. Zakonik je bio praktikovan i u ranim oblicima pomorske trgovine na Mediteranu.¹⁴⁴

U Starom Rimu, umjesto podjele rizika ili zajedničkog snošenja rizika javlja se prenošenje rizika, što je bio regulisano unutar Ugovora o pomorskom zajmu (*foenus nauticum*) koji se održao sve do 13. vijeka. To je bio značajan oblik ekonomskog osiguranja za slučajeve gubitka robe i broda. Brodar je uzimao zajam za brod i opremanje broda, uključujući i nabavku robe, ugovarajući da će, ukoliko poduhvat uspije (odnosno ako sretno stignu na odredište), vratiti zajam sa visokom kamatom, a ako brod na putovanju propadne nema obavezu vratiti zajam. Na taj način, uz nadoknadu - kamatu, rizik je prenošen na zajmodavca. Kamata je plaćena unaprijed i u nekim slučajevima dostizala je i do 60% glavnice. Ovo još nije osiguranje, ali je njegov zametak. Kad je katolička crkva zabranila pomorski zajam, kao lihvarstvo¹⁴⁵, pribjegavalo se simuliranoj kupoprodaji. Brodar ili vlasnik robe su prije početka poduhvata sa određenim licima koja su raspolagala kapitalom, sklapali ugovor o kupoprodaji ugovarajući, uz unaprijed plaćanje određene nadoknade, da se u slučaju uspješnog završetka poduhvata ugovor o kupoprodaji raskida, a u slučaju propasti poduhvata kupac je bio dužan platiti ugovorenu kupoprodajnu cijenu. Nadoknada koju je prodavalac plaćao kupcu u svakom slučaju ostajala je kupcu (ova nadoknada je zametak današnje premije osiguranja).

Međutim, prvi propisi o osiguranju uopšte, takođe, doneseni su u pomorskom osiguranju u 12. vijeku, a nešto kasnije je poznat prvi ugovor o pomorskom osiguranju iz 1347. godine koji se čuva u arhivi grada Đenove. Dakle, početkom 14. vijeka u Italiji se javljaju prvi ugovori o pomorskom osiguranju. Pojedini trgovci počeli su uz nadoknadu od brodovlasnika ili vlasnika robe preuzimati u osiguranje dio vrijednosti broda ili robe (zavisno od raspoloživosti svog kapitala), a pošto je osiguranje bila njihova profesionalna djelatnost, prihvatili su u osiguranje veći broj dijelova brodova i roba i na taj način kod sebe djelomično izjednačavali rizik.¹⁴⁶ Smatra se da je najstariji zakon o osiguranju na svijetu bio dubrovački Pomorski zakon o osiguranju.¹⁴⁷ U Uredbi o osiguravaocima¹⁴⁸ bila je propisana forma ugovora o osiguranju

¹⁴³ Badnjarević A.: Transportna i kreditna osiguranja, Priručnik za praksu u osiguranju i reosiguranju, DDOR Novi Sad, Novi Sad, 1996, str. 329.

¹⁴⁴ Više vidjeti u Kasagić, R. i Salkić, A.: Osnovi prava i poslovno pravo, Internacionalni univerzitet Travnik u Travniku, Trvanik, 2015. str. 483.-496.

¹⁴⁵ *Decretale Naviganti*, Pape Grgura IX.

¹⁴⁶ Marović, B.: Osiguranje i špedicija, Novi Sad, 2001. str. 190.

¹⁴⁷ *Ordo super assecuratoribus* iz 1568. godine (inače, još 1395 godine u Dubrovniku je zabilježen pisani ugovor o pomorskom osiguranju).

¹⁴⁸ *Ordo super Assecuratoribus*.

(ugovor o osiguranju morao se zaključiti pisano pred notarom), utvrđen je način kontrole rada osiguravalaca (premiju je određivao petočlani odbor imenovan od senata na tri godine), ograničena je visina premije (maksimalno 16% vrijednosti broda ili robe, ali se kretala od 12% do 16%, u zavisnosti od procjene rizika - godišnjeg doba, relacije, sposobnosti kapetana i slično), određen je limit pokrića koji svaki osiguravalac može pružiti (300 dukata po brodu ili robi na brodu). Regulisana je obaveza osiguravaoca da osiguraniku nadoknadi štetu, ali mu je dato pravo da, ako posumnja da je prevaren, traži od osiguranika da kod suda položi određeni iznos kao garanciju, pa ukoliko bi u roku od tri mjeseca uspio dokazati da je prevaren, osiguranik je bio dužan da mu vrati cjelokupan iznos nadoknade, uvećan za 20% kamate, a ukoliko osiguravalac ne bi uspio dokazati da je prevaren, osiguraniku se vraćao položeni depozit.¹⁴⁹

Pravi začetak modernog osiguranja nastao je nakon Velikog požara u Londonu iz 1666. godine kada je izgorjelo oko 13.200 kuća. Godinu dana nakon požara formirano je prvo osiguravajuće društvo pod nazivom *The Insurance Office*. Najstarije postojeće osiguravajuće društvo osnovano pod imenom *Sun Fire Office* 1710. godine (danas je poznato pod imenom *Royal & Sun Alliance* i predstavlja najveće osiguravajuće društvo u Velikoj Britaniji). U Londonu je 1687. godine Edward Lloyd otvorio kafe koji je u to vrijeme bio popularno mjesto okupljanja brodovlasnika, trgovaca i mornara te je bio pouzdano izvorište pomorskih novosti. Kako bi privukao što više posjetilaca, Edward je počeo organizovati mrežu dopisnika u glavnim lukama Engleske i Evrope, a 1696. godine i objavljivati novine *Lloyd's News* u kojima je donosio informacije vezane za pomorski kargo. Vremenom je kafe postao mjesto zaključivanja osiguranja, odnosno sastanaka zainteresovanih za osiguranje tereta i brodove i onih zainteresovanih za pružanje osiguravajuće zaštite pomorskih poduhvata.

Naime, sa razvojem trgovine na kopnu i moru, razvijalo se i transportno osiguranje. Moderni sistem pomorskog osiguranja vezan je za londonski *Lojd*. Uzrok ove pojave treba tražiti u dvjema činjenicama: prvo, u Evropi, sa prekidima, ratovi su trajali od 1775. pa sve do 1815. godine, i drugo, u spomenutom razdoblju Engleska se razvijala u veliku privrednu i trgovačku silu, posebno pomorsku. Zbog svoje sigurnosti (uslijed spomenutih ratova) i razvoja trgovine, tržište osiguranja, posebno transportnog, seli se u Englesku. U takvim uslovima *Lloyd* je našao povoljan teren za svoj uspon, što je iskoristio i sve do danas ostao vodeće osiguravajuće društvo te vodeće tržište poslova osiguranja i reosiguranja, posebno pomorskog i specijalnih vrsta osiguranja.¹⁵⁰

U savremenim kodifikacijama iz 19. vijeka našle su mjesta i odredbe o transportnom osiguranju (na primjer, francuski *Code la commerce* iz 1807. godine), a u Engleskoj je 1906. godine donesen Zakon o pomorskom osiguranju na koji su se ugledala mnoga zakonodavstva i pravni sistemi. Razvoj transportnog osiguranja na našim prostorima adekvatan je razvoju drugih vrsta osiguranja, koje je prošlo sve faze razvoja društvenog i privrednog sistema. Treba napomenuti da je, za razliku od ranijih faza razvoja osiguranja, na ovim prostorima, u posljednjoj etapi razvoja, transportno osiguranje, posebno međunarodno, u domenu izvoza i

¹⁴⁹ <http://www.maturskiradovi.net/seminarski/osiguranje-robe-u-domaćem-i-medjunarodnom-transportu.pdf> (14. 02. 2018.)

¹⁵⁰ <http://www.fm-hn.com/wp/content/uploads/2017/03/pitanja-za-transport-i-kolokvijum-hn-2016.doc> (26. 02. 2018.)

uvoza, doživjelo nagli razvoj. Ovo je normalno ako se ima u vidu politika uklapanja u međunarodnu podjelu rada i težnja za povećanjem izvoza robe i usluga.¹⁵¹

2. POJAM I ZNAČENJE REOSIGURANJA

Kad je riječ o reosiguranju, u literaturi se obično raspravlja o njegovim različitim aspektima, ponajviše o njegovom pojmu i osnovnim karakteristikama, nastanku i razvoju tih poslova, značenju reosiguranja, podjelama reosiguranja, osnovnim pojmovima u reosiguranju i slično, pa ćemo u nastavku kratko eksplicirati pojam i značenje reosiguranja. S tim u vezi, u dolje navedenim izvorima izvorima,¹⁵² konstatuje se da u današnjem svijetu, gotovo da i ne postoji rizik koji prijeti djelomičnom ili totalnom uništenju materijalnih ili kulturnih dobara, a koji se ne može zaštititi putem osiguranja. Međutim, mnogo je rizika čijim bi ostvarenjem nastale štete koje ne bi mogle da nadoknade ni velike osiguravajuće kompanije u svijetu, a pogotovo nijedna organizacija za osiguranje na ovim prostorima. Iz tih razloga, osiguravajuće kompanije ili društva nalaze rešenje putem sopstvenog osiguranja od velikih i skupih šteta.

To, tzv. osiguranje osiguranja, naziva se reosiguranje. Osiguravalac preuzima rizik i u onim slučajevima kada ocjeni da bi eventualna velika, djelomična ili totalna, šteta ugrozila njegovu likvidnost i solventnost, zadržava za sebe onoliki dio tog rizika koji u slučaju štete može isplatiti, a da istovremeno ne dovede u opasnost sopstvene finansije. Taj dio koji osiguravalac zadržava za sebe, naziva se samopridržaj. Samopridržaj može biti izražen u apsolutnim ili relativnim iznosima. Preostali dio rizika osiguravalac predaje u reosiguranje. Naime, osiguravalac ustupa (lat. *cessio* - ustupati) dio obaveze reosiguravaocu i on za njega time postaje cedent, a reosiguravalac preuzima dio obaveze i naziva se cesionar. U slučajevima kada reosiguravalac prenosi dio obaveze na druge reosiguravaoce, on vrši retrocesiju, pri čemu reosiguravaoce koji prenose rizik nazivamo retrocedenti, a reosiguravaoce koji prihvataju rizik nazivamo retrocesionari.

Prve profesionalne reosiguravajuće kuće javljaju se tek sredinom 19. vijeka.¹⁵³ Velik broj današnjih profesionalnih reosiguravajućih kuća nalaze se u okviru grupacija koje se bave i poslovima osiguranja, bankarstvom i pružanjem finansijskih usluga, ali su one najčešće nezavisne jedna od druge. Na primjer, *Munich Re*, vodeća reosiguravajuća kuća u svijetu posluje u okviru *Munich Re* grupe.¹⁵⁴ Inače, sa povećavanjem vrijednosti materijalnih bogatstava i njihovom sve većom koncentracijom kao i povećavanjem vjerovatnosti ostvarenja opasnosti, reosiguranje posebno dobiva na značenju prvenstveno za osiguravaoce neživotnih osiguranja. Transferom rizika u reosiguranje, osiguravaoci redukuju potrebnu veličinu rezervi koju moraju posjedovati u cilju osiguranja solventnosti.

¹⁵¹ Marović, B.: Osiguranje i špedicija, Novi Sad, 2001. str. 190.

¹⁵² <http://www.fm-hn.com/wp-content/uploads/2017/03/slajdovi-predavanja-transport-2016.pdf> (12. 02. 2018.) te <http://www.fm-hn.com/wp-content/uploads/2017/03/pitanja-za-transport-i-kolokvijum-hn-2016.doc> (26. 02. 2018.)

¹⁵³ Inače, prvi pisani trag o postojanju reosiguranja, odnosno početaka poslova koji bi se mogli nazvati reosiguranjem, javlja se u 14. vijeku u Italiji, u Đenovi 1370. godine. Prve reosiguravajuće kuće na ovim prostorima (u ex državi) bile su: Pozavarovalnica Sava, formirana 1977. godine, Croatia Lloyd 1977. godine, Dunav Re 1977. godine, Bosna Re 1978. godine, Vojvodina Re 1981. godine te Lovćen Re 1999. godine.

¹⁵⁴ Deset najvećih reosiguravajućih kompanija u svijetu danas prema neto premiji su: 1. Munich Re - Njemačka, 2. Swiss Re - Švajcarska, 3. Hannover Re - Njemačka, 4. Berkshire Hathaway - SAD, 5. Lloyd's of London - V. Britanija, 6. SCOR - Francuska, 7. Reinsurance Group of America - SAD, 8. XL Re - Bermudska ostrva, 9. Allianz Re - Njemačka te 10. Transatlantic Re - SAD.

Valja napomenuti da reosiguravalac nije direktno obavezan osiguraniku, a osiguranik ne zna niti mora znati za takav dogovor, jer on svoje pravo ostvaruje direktno po osnovnom ugovoru o osiguranju. Reosiguranje je podjela obaveza iz osiguranja, zapravo osiguranje samog osiguravaoca za dio obaveza koje smatra da ne može pokriti sopstvenim raspoloživim sredstvima. Stoga, reosiguranje je vertikalna podjela rizika koji se u odnosu osiguranik - osiguravalac ne mijenja, ali se zato zaustavlja ili ne zaustavlja kod jednog reosiguravaoca. Svrha je reosiguranja u indirektnom učešću u pokriću rizika osiguravaoca. No, ta funkcija obavlja se samo pod pretpostavkom da postoji valjani osiguravajući odnos između osiguravaoca i osiguranika.

Konačno, zahvaljujući činjenici da je reosiguranje međunarodni posao, reosiguravaoci su u prilici sticati neprocjenjivu ekspertizu o određenim tržištima, kao i proizvodima osiguranja, što je posebno značajno za novoosnovane osiguravaoce. Reosiguravajuće kuća mogu biti specijalizovana za samo jednu vrstu osiguranja ili pružati reosiguravajuće pokriće za sve ili više vrsta osiguranja. Tako je moguće razlikovati reosiguravaoce koji se bave isključivo neproporcionalnim ugovorima, isključivo fakultativnim ili isključivo okvirnim ugovorima. Preko reosiguranja se ostvaruje prostorna disperzija rizika, na taj način što će reosiguravalac preuzeti dio rizika tog osiguravaoca i dalje ga distribuirati i prenositi na druge reosiguravaoce. Karakteristično za poslove reosiguranja je da između reosiguravalaca i osiguranika ne postoji nikakav pravni, pa u izvjesnom smislu ni ekonomski odnos.

2.1. VRSTE REOSIGURANJA

Posmatrano sa stanovišta prostorne distribucije, u literaturi se reosiguranje dijeli na ono u zemlji i ono u inostranstvu. Međutim, u zavisnosti od toga da li je reosiguravajuća tvrtka primila ili predala rizik u reosiguranje, obično se raspravlja o aktivnom i pasivnom reosiguranju. U dolje navedenom izvoru,¹⁵⁵ vrste reosiguranja autor dijeli prema sadržaju, načinu pokrića, načinu nastanka obaveze iz reosiguranja, sistemu i principima pokrića iz ugovora o reosiguranju, pri čemu razlikuje:

- **Aktivno reosiguranje:** Predstavlja raspodjelu rizika bez učešće i uticaja osiguranika, jer se ne mijenja ugovorni odnosa osiguranika i osiguravaoca, pri čemu je aktivno reosiguranje preuzimanje rizika u pokriće reosiguravaoca. Osnovni je interes svakog reosiguravaoca što širi obim poslova aktivnog reosiguranja, jer na taj način u sopstvenom samoprdržaju može vršiti veći odabir rizika i tako formirati sopstvene fondove, kako za pokriće troškova poslovanja, tako i za stvaranje rezervi sigurnosti.
- **Pasivno reosiguranje:** Predstavlja raspodjelu rizika bez učešće i uticaja osiguranika, jer ne dolazi do promjene ugovornog odnosa između osiguranika i osiguravaoca, pri čemu pasivno reosiguranje predstavlja ustupanje samo dijela obaveza u pokriće reosiguravaoca. To uključuje i slučajeve kada reosiguravalac predaje dio rizika drugim reosiguravaocima u retrocesiju, čemu se mora prilaziti sa određenom dozom opreza te dobro proanalizirana mogućnost pokrivanja rizika, jer postoji opasnost od suviše velikog odliva premije u slučaju predaje u retrocesiju i onih dijelova rizika koje bi reosiguravalac mogao zadržati u sopstvenom samoprdržaju, kao i opasnost još većeg rizika ako reosiguravalac zatraži za sebe više nego što mu njegove rezerve sigurnosti dozvoljavaju.

¹⁵⁵ Davidović, B.: Međunarodni transport i špedicija, Visoka tehnička škola strukovnih studija Kragujevac i Intelpekt Beograd, Kragujevac - Beograd, 2013. Dostupno na <https://www.vts.edu.rs/images/nastava/MedjunarodniTransport/KNJIGA.pdf> (02. 03. 2018.)

- **Obvezno reosiguranje:** U obaveznom reosiguranju, osiguravalac se obavezuje da će sve rizike navedene u ugovoru reosigurati na određeni način, čime se stvara obveza osiguravaoca prema reosiguravaocu;
- **Dobrovoljno reosiguranje:** U dobrovoljnom reosiguranju ugovor se zaključuje po slobodnoj volji osiguravaoca, pri čemu reosiguravaoc može ocijeniti konkretan rizik prije preuzimanja obaveze reosiguranja;
- **Potpuno reosiguranje:** Potpuno reosiguranje podrazumijeva ustupanje cjelokupne obveze iz ugovora o osiguranju u pokriće reosiguranja;
- **Proporcionalno reosiguranje:** Proporcionalno reosiguranje pretpostavlja da obavezu iz ugovora o osiguranju osiguravalac i reosiguravalac dijele u jednakoj proporciji; te
- **Neproporcionalno reosiguranje:** Neproporcionalno reosiguranje karakteriše situacija kad osiguravalac samostalno određuje visinu svoje obaveze, a ostatak obaveze snosi reosiguravalac neograničeno ili limitirano.

2.2. OSNOVNI POJMOVI U REOSIGURANJU

U gore citiranom izvoru, osim principa reosiguranja (istovjetnost sudbina, samostalnost osiguravaoca u sopstvenim poslovima, prebijanje uzajamnih potraživanja, prenos finansijskog rezultata, arbitražno rješavanje sporova kao i obaveznost postojanja osigurljivog interesa, postojanje najvećeg povjerenja između ugovornih strana i obeštećujući karakter ugovora o reosiguranju), od osnovnih pojmova koji se koriste u reosiguranju, autor navodi samoprdržaj i maksimalno moguća šteta.

- **Samoprdržaj:** To je onaj dio nekog rizika kojeg osiguravalac može pokriti u slučaju velike djelomične ili totalne štete iz sopstvenih sredstava, ali tako da isplatom štete ne postane insolventan. Pravilno izračunata visina samoprdržaja od izuzetne je važnosti, jer ako je prenizak, može doći do velikog i nepotrebnog odliv premije u reosiguranje, a ako je previsok nosi opasnost da će isplatom velike štete osiguravalac zapasti u finansijske teškoće i postati nesolventna. Samoprdržaj se naziva i dio rizika koji nosi osiguravalac u proporcionalnim ugovorima (ekscedentu). Međutim, kod neproporcionalnih ugovora dio koji nosi cedent naziva se prioritet. Za razliku od velikih, dobro razvijenih osiguravajućih kuća, male kuće, čiji je portfelj još uvijek neizbalansiran, moraju odrediti samoprdržaj shodno svojim finansijskim kapacitetima. Elementi za određivanje samoprdržaja razlikuju se za svaku granu ponaosob.
- **Maksimalno moguća šteta (MMS):** MMS bitan je faktor za opredjeljenje prilikom davanja rizika u reosiguranje, jer prilikom štetnog događaja nikad se ne dešava apsolutno uništenje nekog materijalnog dobra, pa u najgorem slučaju, ostaje makar otpadni materijal koji ima izvjesnu vrijednost. Dakle, MMS je ekonomska kategorija na određenom osiguranom objektu ili grupi objekata, koji čine rizike te predstavlja onu najveću štetu koju je iskustveno, po stručnoj ocjeni i poznavanju tehničkih i tehnoloških specifičnosti pojedinih rizika, moguće očekivati. Procjenom MMS-a određen je limit do kojeg se proteže odgovornost reosiguravaoca. Kao i u slučaju samoprdržaja, pravilna procjena MMS-a izuzetno je važna, jer podcijenjen ili precijenjen može imati posljedice kao i kod procjena samoprdržaja. MMS se najčešće izražava u apsolutnim brojevima, ali može biti određen i u procentima.

3. SAOSIGURANJE

Reosiguranje osiguravaocu omogućuje pokriće velikih i teških rizika, održavanje likvidnosti te izbjegavanje selekcionisanja rizika pri zaključivanju ugovora o osiguranju. S druge strane,

saosiguranje je učešće dva ili više osiguravaoca u sklapanju jednog ugovora o osiguranju, tako da svaki osiguravalac preuzima pokriće određenog dijela rizika. Zapravo, saosiguranje je poseban vid osiguranja kod kojega osiguranik jedan rizik dijeli između dva ili više osiguravalaca. Podjela rizika među osiguravaocima uvijek se utvrđuje u postotku (prema kvotama).¹⁵⁶ Kada je ugovor osiguranju sklopljen sa više osiguravalaca koji su se sporazumjeli o zajedničkom snošenju i raspodjeli rizika, svaki osiguravatelj naznačen u polici osiguranja odgovara osiguraniku za potpunu nadoknadu (sa pravom regresa prema ostalima).¹⁵⁷

Dakako, svaki osiguravalac na sebe preuzima direktno pokriće dijela rizika i njegova se obaveza odnosi isključivo na taj dio. U ugovoru o saosiguranju zapravo se stvara direktna, lančana obaveza nekoliko saosiguravalaca prema istom osiguraniku koji horizontalnom diobom jednog rizika individualno preuzimaju svoj dio obaveze, odnosno pokrivaju svoj dio učešća u snošenju rizika. U takvoj raspodjeli nijedan osiguravalac ne odgovara za obavezu drugog. Ovo je obično praksa osiguravajućih kuća kada se ulazi u posao sklapanja ugovora izuzetno visoke vrijednosti.

Bitne razlike između osiguranja, reosiguranja i saosiguranja je u tome da li jedan ili više osiguravalaca imaju obavezu prema osiguraniku, da li se radi o direktnoj ili nedirektnoj obavezi, odnosno horizontalnoj ili vertikalnoj diobi rizika, da li se provodi raspodjela obaveza automatski ili se ona bazira na prethodno sklopljenom ugovoru. Kod osiguranja se radi o jednom osiguravaocu koji je direktno odgovoran osiguraniku, kod saosiguranja se radi o dva ili više osiguravalaca koji su direktno odgovorni osiguraniku (horizontalna raspodjela rizika), a kod reosiguranja se radi o osiguranju osiguravaoca koji u ovom slučaju postaje osiguranik, kada se ostvaruje sekundarna (vertikalna) raspodjela rizika, a reosiguravalac nije direktno odgovoran osiguraniku iz originalnog ugovora o osiguranju.

4. ZAKLJUČAK

Osiguranje je djelatnost od posebnog društvenog i privrednog interesa utemeljena na principima uzajamnosti i solidarnosti koja etimološki, ukazuje na specifičnu vrstu zaštite, povjerenja u nešto, sigurnosti. Pojmovi opasnost, rizik, šteta, odšteta, usko su povezani s pojmom osiguranja. Osiguranje ne može spriječiti nastanak štetnih događaja, ali omogućava ostvarenje posredna zaštita koja i predstavlja razlog njegovog postojanja. Zaključivanjem ugovora o osiguranju utvrđuju se prava i obaveza osiguranika i osiguravaoca u toku trajanja osiguranja te kod ostvarivanja odštetnih prava i likvidacije štete. Osiguranjem se atomizuju i izravnavaju rizici na podnošljivom nivou. Atomizovanje rizika na mnoštvo osiguranika, usitnjavanje krupnih šteta na mnogu malih te njihovo nivelisanje na bitno nižem nivou, temeljna je suština osiguranja.

S druge strane, reosiguranje je zapravo *osiguranje osiguravaoca* kojim on sebe osigurava od posljedica zaključenih osiguranja, time što dio ili sve rizike osigurava kod drugog osiguravaoca, što se događa u slučajevima visokih vrijednosti robe koje je predmet osiguranja ili specijalnih rizika kada su iznosi nadoknade eventualne štete toliko veliki da bi mogli ugroze finansijsku situaciju osiguravaoca. Dakle, reosiguranje osiguravaocu omogućuje

¹⁵⁶ <http://www.general.hr/korisnicka-zona/rjecnik-osiguratelnih-termina/...>(05. 03. 2018.)

¹⁵⁷ http://www.poslovni-forum.hr/zakoni/zakon_o_obveznim-odnosima/pregled.asp?id...(06. 03. 2018.)

pokrće velikih i teških rizika te održavanje likvidnosti i solventnosti. Reosiguravalac nije direktno obavezan osiguraniku, jer on svoje pravo ostvaruje direktno po osnovnom ugovoru o osiguranju. Svrha je reosiguranja u indirektnom učešću u pokriću rizika osiguravaoca, ali ta se funkcija obavlja samo pod pretpostavkom da postoji valjani osiguravajući odnos između osiguravaoca i osiguranika.

Saosiguranje je učešće dva ili više osiguravaoca u jednom ugovoru o osiguranju, tako da svaki od njih preuzima pokrće određenog dijela rizika te se njegova obaveza odnosi samo na taj dio. U ugovoru o saosiguranju stvara se direktna obaveza nekoliko saosiguravalaca prema istom osiguraniku koji horizontalnom diobom pokrivaju svoj dio učešće u snošenju rizika. U takvoj raspodjeli nijedan osiguravalac ne odgovara za obavezu drugog. Dakle, bitne razlike između osiguranja, reosiguranja i saosiguranja nalaze se u odgovorima na pitanja: da li jedan ili više osiguravalaca imaju obavezu prema osiguraniku, da li se radi o direktnoj ili indirektnoj obavezi, odnosno horizontalnoj ili vertikalnoj diobi rizika te da li se provodi raspodjela obaveza automatski ili se ona bazira na prethodno sklopljenom ugovoru.

Posmatrano historijski, prvo se javlja transportno osiguranje, a pomorsko se osiguranje razvija u Engleskoj sredinom 16. vijeka, a krajem istog vijeka nastaje i osiguranje života. U drugoj polovini 17. vijeka nastaje osiguranje od požara, a osiguranje od nezgode i osiguranje od loma mašina nastaje krajem 19. vijeka, da bi krajem istog vijeka bilo utemeljeno osiguranje od odgovornosti, osiguranje od krađe, zdravstveno osiguranje, osiguranje od prekida proizvodnje te osiguranje motornih vozila, a druge vrste osiguranja razvijaju se tek u 20. vijeku.

LITERATURA

- [1] Badnjarević A.: Transportna i kreditna osiguranja, Priručnik za praksu u osiguranju i reosiguranju, DDOR Novi Sad, Novi Sad, 1996.
- [2] Davidović, B.: Međunarodni transport i špedicija, Visoka tehnička škola strukovnih studija Kragujevac i Intelpekt Beograd, Kragujevac - Beograd, 2013.
- [3] <http://www.fm-hn.com/wp-content/uploads/2017/03/pitanja-za-transport-i-kolokvijum-hn-2016.doc>
- [4] <http://www.fm-hn.com/wp-content/uploads/2017/03/slajdovi-predavanja-transport-2016.pdf>
- [5] [http://www.generali.hr/korisnicka-zona/rjecnik-osigurateljnih-termina/...](http://www.generali.hr/korisnicka-zona/rjecnik-osigurateljnih-termina/)
- [6] <http://www.maturskiradovi.net/seminarski/osiguranje-robe-u-domaćem-i-medjunarodnom-transportu.pdf>
- [7] http://www.poslovni-forum.hr/zakoni/zakon_o_obveznim_odnosima/pregled.asp?id...
- [8] <https://www.vts.edu.rs/images/nastava/MedjunarodniTransport/KNJIGA.pdf>
- [9] Kasagić, R. i Salkić, A.: Osnovi prava i poslovno pravo, Internacionalni univerzitet Travnik u Travniku, Travnik, 2015.
- [10] Marović, B.: Osiguranje i špedicija, Novi Sad, 2001.